

Suttogók

Nem dicsekvésképp, nekem is volt Napóleonom. Ajándékba kaptam, egy nagy reményekre jogosító fiatal szobrászművésztől első önálló tárlatának zárónapján. Pont húsz éve. A Vári községet sújtó árvizes időkben sajnos elkallódott. A félreértések elkerülése végett, ne valami aranyosan csillogó pénzermétre gondoljon az olvasó, hanem egy agyagból mintázott, alig két öklömnyi, a nagy francia forradalom farvizén császári címig evickélő despota nevét viselő hírhedett sertésre. Nekem az öntelt ember jellemvonásaival bíró Napóleon jutott, másoknak fennhéjázó, gőgös, netán vérmes disznó. Volt miből, Orwell *Állatfarm* című emblematikus regényéből kondányira való sorakozott a kiállítóteremként funkcionáló munkácsi katolikus kápolna kőpadlóján. Mondom, akkor még 1989-et írtunk, és az eredeti rendeltetésétől, bútorzatától, kegytárgyaitól megfosztott, lecsupaszított épület kellett hogy otthont adjon Matl Péter szobrászművész első önálló kiállításának. Kellott, mert a diktatúra úgy általában nem ismer alternatívákat, de kedvét leli az abszurdításban. Mert ne feledjük, a pártszékházakban vizet prédikáló, amúgy konyakot védelő hűsvér Napóleonok regnáltak, s ha akadozva, csikorogva is, de még örölt a gigantikus, diktatórikus államgépezet. Nem csoda hát, hogy az ódon, vaskos falakkal körberkerített térben kiállított, fából, kőből faragott, agyagból formázott kisplasztikák, a festmények és grafikák együttes hatásukat tekintve ugyanolyan nyugtalanító érzést keltettek bennem, akár a történeti valóság odakint. Csakhogy: ez a „belső” szorongás töményebbnek tűnt. Hát körbejártam, megtekintettem a tárlatot még egyszer, s közben önkéntelenül hátra-hátrasandítottam, a terem közepére felsorakoztatott disznófalkára. Időbe telt, míg megértettem, hogy épp a hatalom birtokában, mámorában jókorára hizlalt negatív emberi jellemvonásokat kifigurázó „állatkák” a nyomasztó érzés fő forrásai. Egyszerűen azért, mert ott voltak, s bár első ránézésre mindenkit mosolyra készítettek, már csak pöttömségük és sokaságuk okán is, de, amint megtapasztaltam, tudat alatt nem lehetett őket komolyan venni.

Október 22-én, az 56-os magyar forradalom 53. évfordulójának előestéjén került sor Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kiállítótermében Matl Péter Munkáacson élő szobrászművész tárlatának a megnyitójára. Reprezentatívnak is mondhatnánk, mert igyekezzék bárhogy a kiállítás szervezője, egy húsz-harminc éves alkotói tevékenységet maga mögött tudó képzőművész munkásságának bemutatása csak érintőleges lehet. S ez a tétel Matl Péter esetében minden bizonnyal hatványozottan igaz. Talán a művész, ha feltennénk neki a kérdést, hirtelenjében maga sem tudná felsorolni, hogy a világnak hány sarkában vannak jelen alkotásai, hol és mikor voltak egyéni tárlatai az idők folyamán. Egy a biztos: bár nagy volt a csábítás, nem marad hűtlen szűkebb pátriájához, Kárpátalján is jelen van, köztünk van köztéri szobraival, emlékműveivel. Ki ne ismerné a vereckei

Honfoglalási emlékművet, a munkácsi várban álló, Zrínyi Ilonát és a kis Rákóczi ábrázoló bronzszobrát, vagy Beregszászban, a református püspöki hivatal udvarán, a sztálíni légerekbe elhurcolt, ott meggyilkolt, vagy évekig raboskodó református papok emlékére állított, az emberi lélek megtisztulását, örökkévalóságát hirdető márványszobrát. S akkor még szólnom illik a csetfalvai katolikus templombelső kiképzéséről, fából faragott oltáráról, úrasztaláról ... vagy a Polenán általa létrehozott szoborparkról, az ott látható szobrairól...

Matl Péter azonban nemcsak szobrász: képeket fest, grafikákat készít, könyveket illusztrál. Az ő esetében azonban ez többszólamúságot jelent inkább, mintsem több műfaj párhuzamosan való művelését. A kiállításokon helyet kapó szobrai voltaképpen absztrakt formákat öltött metaforikus szimbólumok; festményeinek témaválasztása és színkezelése óhatatlanul a legnagyobb magyar szimbolista festő, Csontvári képeit juttatta eszembe, míg a mítoszokat megjelenítő színes grafikasorozatain (*Életfa, Csodaszarvas*) lépcsőről lépésre nyomon követhető a művész szimbolizáló törekvése. A folyamat, ahogy új tartalommal, jelentéssel tölti meg a magyar mondanvilágból ismert jelképeket. Mozgásba hozza a múltat, mondhatnánk, de valójában a jelenünket értelmezi, próbálja áttekinthetőbbé tenni. S megítélesem szerint, ez a kiállítás egészére is igaz. Bizonyíték erre, többek között, a művész teremközepén álló *Suttogók* c. szoborkompozíciója. Félbe, harmadába elvágott, gúlát alkotó farönkök tetején csónakázik két sziluettszerű, egymáshoz hasonló emberalak. Ők a Suttogók: a folyosó félhomályában, irodák mélyén, kávéházi asztaloknál egymáshoz hajolók, az egy csónakban utazók, a kéz kezét mosók, a más bőrére bölcsek groteszk lenyomatái. Alattuk letarolt erdő, hegyoldal, kiapadt források, mérgezett folyóvizek, s még ki tudja mennyi de mennyi szegénység, megaláztatás, kiszolgáltatottság, de ökelmek fent fényeskednek, valahol a betlehemi csillag helyén. A mindennek fölött, s végig a tárlatlátogató mögött, mint a húsz évvel ezelőtti kiállításon a már említett disznófalka. A Napóleonok helyébe SUTTOGÓK léptek.

Matl Péter öntörvényű művész; volt és maradt. Talán ezért nem tudták megszedíteni az olykor hangos sikerek. A tárlat összképéből ítélve, továbbra is hatni kíván a műveivel értelemre, érzelemre, akaratra, van véleménye a világunkról.

BARTHA GUSZTÁV